

Andree Grau and Stephanie Jordan:
Europe Dancing - Perspectives on Theatre Dance and Cultural Identity,
Routledge, 235 pp.

אם איני טועה, זה הספר הראשון המתכוון לחקור את התופעה המדהימה, שתחילתה אחרי מלחמת העולם השנייה, אך בעיקר משנות ה-60 ואילך - ולבדוק כיצד זכו המחול המודרני מן הסוג האמריקאי, ומשנות ה-70 תיאטרון-המחול האירופי, להגיע כמעט לכל מדינה אירופית ולהתאזרח על פני היבשת. גם בארצות שכלל לא היה בהן מחול חדש מאז מלחמת העולם השנייה, נוצרו להקות וקמו כוריאוגרפים חדשנים ומצוינים. הספר הוא אסופה של מאמרים, ערוכים על פי ארצות, מה שמקל על מי שמחפש מידע ספציפי. הארצות הנסקרות הן: פלנדריה (בעצם בלגיה, שמכונה כך בשל המחלוקת - הבלתי מובנת, למי שאינם בלגים - בין דוברי הצרפתית לדוברי הפלמית, שהיא קרובה מאוד להולנדית), צרפת, גרמניה, הונגריה, איטליה, הולנד, ספרד, שוודיה ובריטניה.

לצער, למרות הנושא האירופי, רוב המאמרים נכתבו בסגנון האמריקאי-האקדמי. משמע, הדגשת הצד האתני והמעמדי ולא האמנותי, שהוא, ככלות הכול, לעניות דעתי, העיקר. בעיסוק זה במנהל האמנותי ולא במחול עצמו אשמה התוספת "זהות תרבותית" שבכותרת, שוב, בהשפעה אמריקאית.

הרי איש מהיוצרים, כגון ונדקייבוס [Vandekeybus], דה קיירסמאקר [de Keersmaeker] או יאן פאבר [Jan Faber] לא יצר ריקוד "פלמי" או "בלגי". כל אחד הוא רב-אמן בזכות עצמו וסגנונו המיוחד, והשייכות האתנית והאזרחות הבלגית הן לכל היותר עניין לשוטרי-גבולות ולביקורת דרכונים, שגם היא נעלמה מרוב היבשת...

המאמר על צרפת מתאר בצורה מפורטת את ההשפעה, שהיתה בעיקר לממשלות השמאל ולשרי התרבות השונים, כגון הסופר אנדרה מאלרו [Malraux] ועוד יותר ג'ק לאנג [Jack Lang], שלא טרח לכתוב את שמו בתעתיק הצרפתי. צרפת שהיתה ביורוקרטיית ביחסה לאמנות מאז יסד לואי ה-14, בעצמו רקדן מעולה, את האקדמיה למחול (שנהנתה מהסמכות הבלעדית להעניק תעודות של מורה למחול כבר במאה ה-17), המשיכה מאמצע המאה ה-20 לחפש דרכים לתמוך באמנויות הבמה. הדבר נעשה - לעיתים למורת רוחם

Andrée Grau and Stephanie Jordan

europa dancing

perspectives on

theatre dance

and

cultural identity

Julia Buckroyd: **The Student Dancer: Emotional Aspects of the Teaching and Learning of Dance**, London: Dance Books 2000, 243 pp. \$24.95 paper.

Justin Howse: **Dance Technique and Injury Prevention**, 3rd edition, Routledge, \$45.00 Hardback. www.routledge.ny.com.

Yvonne Rainer: **A Woman Who... Essays, Interviews, Scripts**, Baltimore: The John Hopkins University Press 1999, 442 pp. \$45.00 cloth, \$19.95 paper.

Cholly Atkins and Jacqui Malone: **Class Act - The jazz Life of Choreographer Cholly Atkins**, Columbia University Press, 280 pp. \$24.95. columbia.edu/cu/cup.

Charles R. Garoian: **Performing Pedagogy: Toward An Art Of Politics**, Albany: State University of New York Press 1999, 226 pp. \$20.95 paper.

של יוצריה - באמצעות העברת ההקצבות והתמיכות הכספיות לערים בפרובינציה, על ידי ייסודם ותקצובם של "מרכזי אמנות" רבים. אבל זה עזר ללא ספק להפצת המחול המודרני וליצירת מרכזים, שהקרינו על הארץ כולה, כגון פסטיבל מונפלייה, שהיה לביתו הרשמי של דומיניק בגואה [Dominique Baguet]. לפעמים הלכו היוצרים לערי השדה בעקבות הפרנסה, אבל למעשה המשיכו לגור בפריז, בין המופעים. נזכר המאמץ הממשלתי להעניק תמיכה לקרולין קרלסון [Carolyn Carlson], האמריקאית ממוצא שוודי, שהביאה לצרפת את אלווין ניקולאיס, הקוסם באור ובתלבושות ובגישתו החדשנית. זה שנות דור שוכן אולם החזרות של בלט האופרה של פריז ממש מתחת לגג התיאטרון. לקרלסון ו"קבוצת המחקר" שלה (השם הרשמי של הלהקה) הוקצה מרתף שהוסב לסטודיו נאה, ממש בתחתית בניין האופרה. כאשר הגיעה עם להקתה לסדרת מופעים בישראל, שאלתי את אחד מרקדניה, האם רקדני הבלט מתעניינים במה שנעשה "במרתף המודרני". הוא הביט בי בתמיהה, קימט את מצחו במאמץ להיזכר ואמר לבסוף: "עד כמה שאני יכול לזכור, מעולם לא הטריח את עצמו אחד מאנשי להקת הבלט לרדת לראות מה אנחנו עושים שם. לא בזמן חזרה ולא למופעי סטודיו שהיינו עורכים. כנראה זה פשוט לא איכפת להם..."

אבל אין בספר אפילו רמז לסיבות אסתטיות או להשקפה אמנותית שהביאו את המחול העכשווי "המשוגע" לארץ הבלט הקלאסי - לצרפת. התרגום של המאמר לאנגלית לוקה בכל הפגמים המוכרים של תרגומים - זה מאמר צרפתי במילים אנגליות.

המאמר הטוב ביותר לטעמי הוא מאת קלאודיה ישקה [Claudia Jeschke] וגבי וטרמן [Gabi Vetterman] העוסק בגרמניה. בדרך הפרדוקס, הארץ שבראשית המאה הובילה ביצירת המחול המודרני, עד להכחדתו על ידי הנאצים, שוב בראש טבלת הליגה, בזכות תיאטרון-המחול הגרמני - ולא רק של פינה באוש - שהפך לתופעה עולמית מאז שנות ה-70. שתי המחברות מתארות תמונה נאמנה של התפתחות זו. מפתיע לטובה, שהעורכות מצאו לנכון להתייחס גם לארצות פחות "מרכזיות", כגון איטליה ואפילו הונגריה. אני תמה מדוע לא נכלל כל חומר על מחול מודרני בפולניה, צ'כיה, יוגוסלביה, רומניה ובולגריה, שאני יודע מהכרות אישית, שפועלים בהן כוריאוגרפים מוכשרים. גם הארצות הסקנדינביות אינן נסקרות, מלבד שוודיה. ואין אפילו מילה על "הבלט השוודי" של שנות ה-20, שהיה תופעה חולפת, אבל מרכזית, ביצירת התשתית של מחול מודרני בצפון אירופה. הרשימה על התפתחות המחול החדש בבריטניה ממצה ואינפורמטיבית. אחרי כל מאמר יש טבלה כרונולוגית של יוצרים ויצירות, להקות ואישים, הנוחה מאוד למי שמבקש לעקוב אחר התפתחות המחול המודרני "הישן", הפוסט-מודרני והעכשווי. חבל שספר כל כך אירופי מושפע במידה מכרעת מסגנון הכתיבה האמריקאי, שלתפיסתו, מחול הוא תופעה סוציולוגית ופוליטית יותר משהוא אמנות.